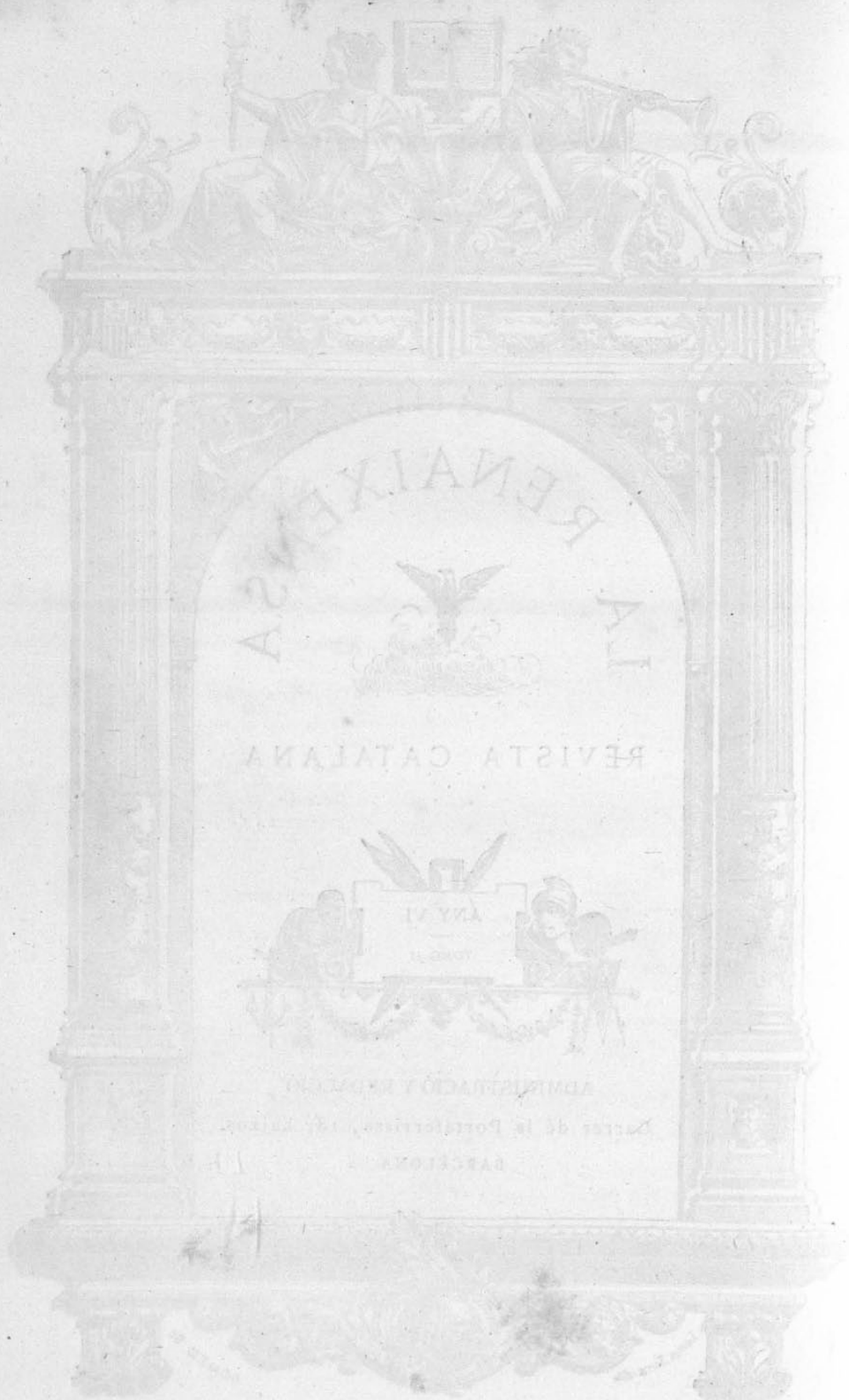

LA RENAIXENSA

LA RENAISSANCE

TAULA

	Pág.		Pág.
ANÓNIM.		BELL-LLOCH, MARIA DE	
Una observació á la Revista Contemporànea.	277	La mànega d'aigua.	332
BALARI Y JOVANY, JOSEPH.		BERNADAS, PERE JOAN.	
Recorts de Tiberi á Capri.	24	Quatre mots sobre la literatura catalana.	328
BRIZ, FRANCISCO PELAY.		BERTRÁN, PAU.	
Cor nafrat.	299	Faules.	54
BALAGUER Y MERINO, ANDREU.		BOTER, FRANCESCH DE	
Bibliografia.	210, 460	A.	381
Carta al Sr. D. Matias de Martino parlantli de la superstició á Catalunya en lo sigle XV.	281	CALVET, DAMÁS.	
BALAGUER, VÍCTOR.		L'ombra de 'n Jaume.	66
Tragedia de Llivia.	130	Discurs llegit en la inauguració del Ateneo de la classe obrera del Poble Nou.	409
BARADO Y FONT, FRANCISCO.		COCA Y COLLADO, EMILI.	
Recorts de Catalunya. L'Estany.	404	La fantasia.	451
		CREUS, TEODORO.	
		Una visita á Santas Creus.	258

La Renaixensa

	Pág.		Pág.
FITER, JOSEPH.		MALUQUER, JOAN.	
Cridas fetas en Barcelona pera limitar la peste de 1651..	189	Lo diluvi universal.	346
FRANCO, ENRICH.		MASPONS Y LABRÓS, F.	
A un amich en las bascas de la mort.	304	Al Sr. D. Matias de Martino. .	98
GARRIGA, JOSEPH.		MIQUEL Y BADÍA, FRANCISCO.	
Una visita á Valencia..	45	Bibliografia..	455
GENDRA, JOAN B.		MONCERDÁ, DOLORS.	
Vetllant un malalt.	454	Promesas.	204
GENÍS, SALVADOR.		MONTSERRAT, JOAN.	
Esparsas.	202	Joan Cosó.	252
GIRBAL, CLAUDI.		NEGRE Y CASAS, JOAQUIM DE.	
Un poeta antich gironí.	1	Sepulcre de Santa Eulalia..	417
GOMIS, CELSO.		PAU, FRANCISCO MANEL.	
La nina y lo peix.	381	La confessió d' un cabo del Sisé.	33
GRAHIT, EMILI.		La rata pinyada.	268
Un document inédit sobre lo monastir de San Llorens del Mont.	340	PONS, JOAN.	
GUIMERÁ, ANGEL.		La Professó.	175
Lo cant de la sirena.	378	Tinch relacions.	419
LLORENTE, TEODOR.		R.	
A Frederich Mistral.	199	Teatre Catalá.	218
		RENYÉ Y VILADOT, FREDERICH.	
		Correspondencia.	309, 463

Taula

Pág.	Pág.
REVENTÓS, ISIDRO.	TORRES, JASCINTO.
La mort de Ataulf. 135	Lo festí de Baltasar. 49
ROCA, J. NARCIS.	UBACH Y VINYETA, FRANCESCH.
Wifredo lo Pilós. 81, 153, 233	Remitit. 315
RODOREDA, JOSEPH.	VALLS, JOSEPH M. ^a
Un recort y una esperansa. 170	Josepha de Senespleda. 41
S., J.	VARIS.
La partida de Reginel. 125	Remitit. 213
Bibliografia.. . . . 307	
SALETA, FELIP DE.	VIDAL Y VALENCIANO, GAYETÁ.
Correspondencia. 113, 348, 440	Lo mon invisible en la literatura catalana. 321, 393
SARDÁ, JOAN.	VILANOVA, EMILIO.
Bibliografia.. . . . 57, 139, 207, 382	Los meus vehins. 106
A Clavé, en l' acte de la traslació de sas cendras al panteó que li han erigit sos admiradors. 201	Estils moderns.. . . . 366
	X.
SERRA Y CAMPDELACREU, JOSEPH.	Correspondencia. 311
A una mala fada. 302	

UN POETA ANTICH GIRONÍ

P OCH després de haber publicat nostra obreta *Escriptores gerundenses*, nos ocasioná agradable sorpresa trobar en lo volum dels Jochs Florals de Barcelona corresponent al any de 1864, lo nom de nostre desconegut poeta Bernat Estrús, al peu de uns quants bordons de una col·la que servian de lema á una composició premiada pel Consistori, original de D. Marian Aguiló y Fuster. Mes tart, en la *Ressenya històrica y crítica dels antichs poetas catalans* del sabí literat D. Manel Milá y Fontanals, premiada també en lo certámen del any següent, vegerem continuat lo nom del nou poeta gironí, encara que sens altra noticia que la ja consignada anteriorment, de haberse escrit la obreta en lo sigle XV. Desitjosos, com pot suposarse, de obtenir nous datos sobre 'l devot poemet que avuy donám á la estampa (creyém per primera vega-

ANY VI.—TOMO II.—N.º 1 Y 2.—4 SETEMBRE 1876.

da despues de 1501;) no vacil·larem un moment en dirigirnos als dos il·lustres bibliófil·s citats, en demanda de las noticias que sobre nostre Estrús poguessen possehir. Pocas en veritat foren las que adquirirem sobre 'l particular. Lo diligentíssim Sr. Aguiló nos feu l' obsequi de facilitarnos la indicació bibliogràfica de las *Cobles*, significantnos la especie de que las habia trobat una dotzena d' anys enrera en una biblioteca de Castella, y que res podia anyadir respecte al autor de qui no tenia cap mena de noticia, hasta 'l punt de no poder assegurar sisquera que fos gironí. Respecte al Sr. Milá, no tenia, com nosaltres mateixos, altres datos sobre 'n Bernat Estrús y sas *Cobles* que 'ls que 'ns donaban peu pera buscarne de novas.

Escritas ja y á punt de estamparse nostras *Memorias literarias de Gerona*, ó sia lo suplement al opúscul en primer lloch citat, instarem novament al Sr. Aguiló per si podia proporcionarnos algun nou dato que anyadir als ja facil·litats pel mateix, mes poqueta cosa adelantá nostra curiositat, pues dit senyor se limitá quasi á repetirnos lo títol y condicions materials de las *Cobles*, si be es cert que aquesta vegada ab variants mólt remarcables, circumstancia que 'ns causá no poca confusió y estranyesa y sobre la qual vanament observárem y suplicárem aclaracions. En nostra indecisió no obstant tinguerem lo bon acert de obter per la indicació darrerament facilitada y que ha resultat exacte ab lo original qual copia reproduhim avuy.

Es de notar que per aquell entremetj una favorable casualitat nos descobrí, arreglant certs arxius locals, una munió interessantíssima de documents en pergami, relatiu á la antiquíssima familia d' Estrús á Girona, y ab tal motiu indicarem al repetit Sr. Aguiló lo pensament que acariciabam de donar á la llum pública ensemps, éll las *Cobles* y nosaltres los datos per demés curiosos de aquella genealogía, la antigüetat de qual arbre, que formabam, se remontaba al sigle XII. No li semblá tal ve-

gada prou conforme nostra idea á nostre sabí amich, pues nos observá, que no 's debia pensar en reimprimir dita obreta ni sisquera en analitzarla, sens tenirla completa á la vista, (lo Sr. Aguiló ne tenia copiada una meytat) lo qual, mitjansant Déu, esperaba obtenir dintre curt temps.

Tement ja pecar de 'exigents y de indiscrets, si novament haguesem insistit, y si bé privats d' un guia tan expert en materia semblant, induhits solament per nostre amor á la terra nadihua, nos llansarem ab tota fé y completament á cegas, á averiguar lo paradero de las decantadas *Cobles*; detall importantíssim que, no obstant de repetidas peticions, sempre olvidá comunicarnos lo diligentíssim Sr. Aguiló. Comensárem ab tot á trucar de porta en porta ó sia de biblioteca en biblioteca, y Déu volgué que despues de moltes respostas desencantadoras ó negativas á nostra demanda, pogués á la fi ferho satisfactoriament y de una manera tan fina com il·lustrada, lo respectable prebere D. Joan Nepomuceno Escudero, director de la Biblioteca Colombina de Sevilla, á quin distingit funcionari debem lo poder coneixer y fer ceneixer una obreta tant escassa y rara, que tal vegada no s' trobe en cap altre biblioteca d' Espanya, si no es en aquella de Castella que deu saber lo Sr. Aguiló.

No essent nostre ánimo extendrens en un judici crítich de las *Cobles*, tarea que deixém pera mes exercitats criteris en la materia, dirém, servintnos del parer de un jutge tant competent com es lo Sr. Aguiló, que nostre poemeta no es anterior al últim ters del sigle XV, y mes probable encara que 's compongué mólt poch avans de imprimir-se. Aprofitém de passada la oportunitat pera donar las gracias novament á dit senyor per sas apreciables indicacions, com esperém que éll veurá ab singular satisfacció lo resultat de nostra diligencia, pera lo qual nos ha encoratjat sempre ab una distinció que estém ben lluny de meréixer y que li agraphim de totes veras. Be sap Deu si ara voldriam poder dir alguns mots acerca de la estampació gironina empleada en las *Cobles*, mes precisats á fer

la present edició en vista de una copia manuscrita, que ab una galaneria que de tot cor li aghim, nos ha proporcionat lo mólt amable Sr. Escudero; hem de deixarho pera ocasió mes propicia, si es que ans no 'ns dona aquesta agradable sorpresa lo Sr. Aguiló, inclohent las presents *Cobles* en sos versos «*Cançoner de les obres mes divulgades en nostra lengua materna durant los segles XIV, XV é XVI.*» (1)

De mólt mes oportunitat y conveniencia fora segurament lo continuar en aquest prólech las noticias biográficas del autor Bernat Estrús, més, á pesar nostre, no 'ns es encara possible ferho avuy per avuy. Ademés, proposantnos, com nos proposém, publicar mes endevant un llarch y entretingut treball sobre la genealogia de aquella antiquíssima familia gironina que tant figura en nostra historia local; aplessém pera llavors dil·lucidar la qüestió de qui fou nostre poeta místich, qual nom de fonts se troba, á usansa de aquells temps, repetit tant freqüentment entre 'ls membres de la mateixa familia, que se requereix molt seny pera no confondre'ls entre sí. Dia arribará, ajudant Déu, com ha arribat lo de la troba per nosaltres tant temps desitjada. ¡Tot sia á major gloria de Aquell, de la historia patria y de la catalana lengua!

ENRICH CLAUDI GIRBAL.

(1) Ab tot no volém pas deixar de dir que lo llibre de la Colombina está escrit en lletra gòtica y forma un volum en 4t. de 12 fulls sense numeració; que la portada mostra una especte de retaule sostingut per dos àngels, en lo centro del qual se llegeix: «Qui timet Deum faciet bona». Al dorso s'hi veu una Verge ab lo Nin que porta la bola del mon. Ademés, tot los fulls per abduas caras y per las quatre boras van adornats ab vinyetas que varien de tant en tant.

Respecte á la part d' escriptura ja veurá 'l lector que 's ressent de falla de fixesa, á estil de la época, á la que habem procurat cenyirnos en lo possible. Los intel·ligents podrán ferse càrrech de las dificultats que ofereix la reimpressió de una obra en vista de una copia treta per desconexedors de la lengua. Ab tot, aprofitém la ocasió pera regraciar al Sr. D. Joseph María Fernandez bibliotecari segon de la Colombina que ha secundat ab una exquisida finura, nostres desitjos en ausencia del Director de la mateixa, Sr. Escudero.

COBLES

DE GRAN DEVOCIO E CONTEMPLACIO A GLORIA E LAHOR DE
NOSTRE SENYOR DEU JESUCHRIST. E DE LA SACRATISSIMA
VERGE MARIA MARE SUA. FETES PER LO MAGNIFICH MOSSEN
BERNAT ESTRUS.

Poch repos sent | qui parteix arribant
Car es treball | qui may no determena
Eseu yo be | carno gens reposant
Vengut parti | comensant nova pena
Tostemps camin | ques uulla que yo fasse
Eno desig | la fi del caminar
Si bey pensau | conexereu que maça
Es gran dolor | aquesta qui la passa
Car arribat | no sap hon deu posar.

COBLA.

No vaig a peu | mas sobre vn carro gran
Molt rich e bell | hon mals ebens se donen
Vuyt cavalls grans | tostems vogir lo fan
Ab dotze richs | animals quey hordonen
Quatre senyors | contraris naturals
Fan dins aquell | natural actio
Eson creats | ab virtuts axi tals
Que tots ensemps | dels cossos corporals
Ells son factors | e la destructio.

COBLA.

Trenta tres anys | anat he ab plaer
 Delitant me | enmirar les pintures
 Lo gran treball | non paria tant fer
 Ne axipoch | les tenebres escuras
 Ala honor | hutil era girat
 Elos delits | sensuals tant cerquava
 Que del verbe | me so tostemps lunyat
 Creent aquell | quim consella peccat
 Descomplaent | lo qui bem consellava.

COBLA.

En aquell temps | que axi yom delitava
 En vanitats desponent lo meu temps
 Yo conegui | cascu molt desijava
 Haber renom | delit honor e bens
 No viu negu | qui volgues per virtut
 Sosfferir mal | ni passar vida mala
 Com me recort | que damos fuy vençut
 Veigme en tal punt | que so quasi perdut
 Perque suplich | aquell qui pot quem vala.

COBLA.

Trist dolor es | me trob per cansament
 Tant que no se | hon ma anima atura
 En negun loch | sino en lo que es absent
 Pot reposar | ni yames se asegura
 Car yo no trob | quem puga restaurar
 De perdrem tot | seguint aquesta via
 Hoyt he dir | qui bes vol apartar
 De viure mal | lunyant se de peccar
 Deu esquivar | malvada companyia.

COBLA.

Tant me trob las | de aquest gran moviment
 Que desig molt | anar a peu un dia
 Molt tinchlo cors | torbat l'enteniment
 E devallant | delcarro posaria
 Mas ser nos pot | car los fats me fadaren
 En aquell jorn | hora e punt que fui nat
 Un jou pesat | en lo coll me posaren
 La hon me trob | ya lavors mi ligaren
 Esens la mort | non puch esser levat.

COBLA.

Donchs forçat es | que ma vida axipas
Pus los meus mals | me condemnen á pena
Gran remey ha | qui pot tornar atras
Mes yo no puch | aixó pres ab cadena
Sentensiat | me veig eternalment
Spay sol he | tres dies de defença
Valer nom pot | res passat ni present
Si donchs vos no | qui sou pus resplendent
Que los cherubins | e teniu mes potensa.

COBLA.

Vos me podeu | rametre lo passat
En lo present | guardar la mia vida
Vos me podeu | haver prest defença.
Car lo poder | vostre no es ab mida
Gran sou donchs vos | mes no gens argullosa
Per que prostrat | als vostres peus me pos
Clamant merçe | a vos tant gloriosa
Vullau me hoyr | pus sou tant piadosa
Que tots los trists | en vos troben rapos.

COBLA.

Vos mare sou | de aquell infant Jesus
Qui es ver deu | lo qual vos elegi
Per temple seu | volent dins vostres murs
Star cert temps | sens que no sen parti
Gran dignitat | es aquesta Senyora
Que vos hagues | triada fos del mon
Vos me aiudau | voleu me vos tota hora
Qui dels mesquins | sou la defenedora
Carlo peccat | á mi tot iorn confon.

COBLA.

Per vn peccat | les portes se tancaren
De aquell tan alt | regne celestial
Per que habitar | en infern tots anaren
Los iusts morint | del linatge humanal
Mas vos lobris | ab vna clau secreta
Queus comana | reyna les spirit sanct
Car conech vos | mes que totas perfeta
Y en lo començ | deu vos habia eleta
Per mare dell | quis feu petit infant.

COBLA.

Vos derrocas | los murs de la ciutat
 Hon es plor dol | tenebres e dolor
 Vos li tolgues | tota la potestat
 Alenemich e | diable matador
 Vos ne tragues | de bons multitut gran
 Qui per tostemps | voy eren condemnats
 Vos hi tancas | per los qui be viuran
 Elexas hi loch | per los qui mal faran
 Donchs per vos som | en libertat tornats.

COBLA.

Lo vostre cors | es casa de virtut
 Temple sagrat | palau de gran altesa
 Vos nos haueu | á tots dada salut
 Qui per peccat | la mort haviem presa
 Vos lo nodris | lo nostre redemptor
 Dels vostres pits | tira la sua vida
 A vos se deu | dreçar tota lahor
 Equi noufa | nous ha deguda amor
 Donchs sol a vos | la anima mia crida.

COBLA.

Crida merçe | merçe merçe me haiau
 Car molts peccats | me tenen subiugat
 Los peccadors | verge vos endressau
 Donchs valeume | nom haiau oblidat
 Los vostres hulls | de amor e pietat
 Sol que yo ves | fossen girats versmi
 Sotbosament | seria de peccat
 De mals affanys | e de penes lunyat
 Per vostre sguart | que per mos mals perdi.

COBLA.

Aquest senyor | tan gran que vos portas
 He yo cregut | no he com fer daguera
 Avent tal fe | que sens ell me lunyas
 Altre de mal | qui venir me poguera
 Perqueus confes | lo meu extrem peccat
 Malvada error | e gran defalliment
 Aiudaume | mare del gran legat
 De mes dolors | haiau vos pietat
 Qui restaurar | me podeu solament.

COBLA.

Abans del part | verge ereu e pura
En lo part | verge nous corrompes
Apres del part | pus verge criatura
Fos car parint | mes puritat prengues
Dignitat gran | es aquesta segona
Queus dona deu | sobre tota natura
A qui beu creu | eus ama ell perdona
No gens duptant com tal virtut se dona
Car tal secret | sol en lo cel atura.

COBLA.

Perque fos tal | en tot lo temps passat
Sou e sereu | en lo sdevenidor
Vos suplich yo | en terra agenollat
Haiau merçe | de la mia dolor
Cast no so stat | mas en tot desonest
Prenent delits | de la carn sens mesura
Yom penit donchs | e mirant vostre gest
Tan resplendent | sper que sere prest
Ben ajudat | en la mia pressura.

COBLA.

Reyna del cel | dels angels sancts e sanctes
Sou possehint | la gloria eternal
Honor vos fan | los spirits bons tantes
Que en lunivers | non pot trobar restal
Vos ordenau | alt e baix en tot loch
Per dignitat | que deu vos ha donada
Vos podeu fer | del poch gran e del gran poch
Quis veu calfat | del vostre amoros foch
La anima te | molt benaventurada.

COBLA.

En tots mos fets | de vos yom aparti
Altra molt mes | que vos de mi amada
Donchs trist de mi | com vos suplicare
Quem aiudeu | pus vos he obligada
Pena meresch | per gran desconaxença
E res de mi | nom pot yames valer
Ab cor senser | se dreça a vos ma pença
Suplicant vos | me perdoneu la offença
Car sens vos | nom val nengun poder.

COBLA.

Gran pietat | es la que habita en vos
 Abundantment | possehiu charitat
 Vos remediau | los mals dels peccados
 Pregant per tots | lo vostre fill sagrat
 Vos restaurau | de damnar los errants
 Fent los venir | vera contricio
 Vos collocau | en paradís los sanets
 Donant a ells | de les glories grans
 E als delats | feu fer remissio.

COBLA.

No piados | mas als vençuts cruel
 En tot lo temps | de ma vida so estat
 Los pobres trists | han trobat en mi fel
 Nunca negu | troba en mi pietat
 Yo no meresch | vos me degau hoyr
 Car so vexell | ple de tota sutzura
 Mas porque volgue | lo vostre fill morir
 Per los peccats | dels peccadors delir
 Haiau de mi | vos gloriosa cura.

COBLA.

Nunca nengu | les vostres dignitats
 Pot recitar | ne benediccions
 Los majors bens | vos son abandonats
 No pot donchs dir | per humanes rahons
 Totaço vos vench | per portar lo senyor
 De tot lo mon | qui us alegra aquell dia
 Quel concebes | fent vos tanta de honor
 Que no sera | mes ne fonch major
 Com vos hagues | ensemps ab alegria.

COBLA.

Un altre goig | hagues assenyalat
 Com visitas | vostra sancta cosina
 Car ella vos dix | que lo fruyt per vos portat
 Era benchit | e tot obra divina
 Per sanct Joan | lavors fonch adorat
 Agenollat | al ventre de sa mare
 Ell coneix be | que deu ser e incarnat
 En vos qui sou | neta de tot peccat
 Gloria gran | vos dona deu lo pare.

COBLA.

Après hagues | altra felicitat
Con fou vengut | lo terme que ser deu
Car vostres hulls | veren que de vos nat
Fou lo senyor | qui es eternal deu
Si dar pogues | lo mon contentament
Certes lavors | complidament lagueren
Mas noy ha res | qui acabadament
Nos do repons | en la vida present
Car si ver fos | a vos nol perdereu.

COBLA.

Altre nagues | ab extrema alegria
Quant ves Jesus | per los angels honrat
Gran goig hagues | lavors verge maria
Car per ells fonch | per ver deu adorat
Ell vos crea | e vos laveu portat
Pare es devos | e vos de aquell mare
Misteri es | que deu sa reservat
Tot quant vol pot | la sancta trinitat
Per que sens pus | en tot crech yo susare.

COBLA.

Adorat fonch | per los tres reys dorient
Significant | granesa de senyor
Alegre fos | molt sobiranament
Car cascu dells | li feu molt gran honor
Or y ensens | mirrha li presentaren
Assenyalant | que ere rey dels potents
Deu ordena | que la via mudaren
Perque lunyats | foren com sen tornaren
Del rey que feu | morir los innocents.

COBLA.

Après lo ves | per simeon propheta
Magnificat | molt sobiranament
Car ell coneix | la persona perfeta
Eperço feu | aquell psalm excellent
Si ell pogues | sens pus haver callat
Lo goig en vos | durat haguera mes
Mas iesu christ | li havia manat
Que prophetant | digues la veritat
Per qual plaer | en poch espay perdes.

COBLA.

Encarase | que molt vos alegras
 Havent un goig | gran sens tota mesura
 Com iesu christ | havent perdut trobas
 Estrels iueus | vencent lur horadura
 Esser no pot | negun delit major
 Com es aquell | qui ve de anuig cançat
 Car los plaers | quins venen sens dolor
 Senti dabans | per alguna temor
 Nons poden dar | molta felicitat.

COBLA.

Perque dels grans | de tots quant vos nagues
 Me par aquest | vivint vostre fillcar
 Yo nols dich tots | car daltres ne prengues
 Assenyalats | com del resuscitar
 Saber huma | ni enteniment creat
 No basten a dir | los bens que dats vos foren
 Nos pot estimar | vostra gran dignitat
 Ni menys pensar | la suma sanctedat
 Per que mos senys | humilment vos adoren.

COBLA.

Feu me donchs vos | pus sou font de delit
 Be delitar | en pensar vostra gloria
 Feu me tenir | lo dia e la nit
 A vos present | en la mia memoria
 Car molts peccats | me tenen cativat
 No lexant me | de vos sols recordar
 Tostemps en vos | he yo molt confiat
 Per queus suplich | lo meu molt gran peccat
 Mare de deu | ne fassau perdonar.

COBLA.

Yom torn'a vos | reyna de continent
 Penedint me | de tot lo que he fet mal
 Yom torno a vos | susara de present
 Volent tenir | la vida qui mes val
 Aquius volgue | eus crida de bon cor
 Vos ajudas | e yames no fallis
 Yous crit eus clam | ab estrema fervor
 Aiudau me | donau me vostra amor
 Car per mos mals | molt ha quem avorris.

COBLA.

Una dolor | he legit que passas
Quaranta jorns | apres hagues parit
Com Jesu crhist | al temple vos portas
Alegrement | com ya damunt he dit
Car simeon | vos dix aquell seria
Coltell agutd | e molt punyent dolor
Qui la ánima | vostra travessaria
Perqueus passa | tota aquella alegria
Eterna trist | en estrem vostre cor

COBLA.

Altra dolor | gloriosa sentís
Com de bethleem | per temor fos partida
De aquell malvat | herodes e fugís
Perque Jesus | no privas de la vida
Car vos sabes | que matar lo volia
Epersó feu | tants innocent morir
Car hague parer | que axi nol erraria
Tal passio | vostre cor sostenia
Que per nengú | nos poria may dir.

COBLA.

Apres com ach | lo glorios dotzè anys
Vos lo perdes | cum sanct luch ho recita
Penes dolors | passas tants de affanys
Que may la part | menor seria dita
Tres dies larchs | ab treball lo sercas
Demananht lo | als mes de los parents
Gran pena fonch | aquella que passas
Fins que a ell plach | que en lo templel trobas
Hon vence tots | los doctors pus scients.

COBLA.

Apres de aço | los jueus lo prengueren
Lo glorios | dels catius redemptor
Los grans escarns | vergonyes que li feren
Recitar los | nos deuen sens gran plor
Una roba | de porpra li vestiren
Per escarnir | la sua maiestat
Tapant sos hulls | la cara li cobriren
Ab çanya gran | en lo cap lo feriren
E deyan li | si deu es digues quit bat.

COBLA.

Com los traydors | bufeteiat lagueren
E cruelment | los seus membres batuts
En lo seu cap | gran corona meteren
De jonchs marins | stremament haguts
Event lo vos tant | cruelment tractat
Tot sangonos | ab la creu que portava
Lo sentimen | t'vos fonch tot arrapat,
Lo vostre cor | dolor lach travessat
Car conegues | que la mort se acostava.

COBLA.

Vos fos lavors | de tots bens apartada
E de tots mals | plena complidament
Vos fos lavors | dels malvats desonrada
Fins a la mort | sentis doler punyent
O ya pogues | sclatar aquesta hora
Plorant per dol | del mal que vos hagues
Pus nou puch fer | ajudau mi senyora
Plor lo meu cor | pus lo rostre tant plora
Donau me tristor | del dan que vos prengues.

COBLA.

Altra dolor | hagues e fonch sinquena
Quant ves Jesus | alt en la creu peniat
E conegues | la sua cruel pena
Ab tres grans claus | quel hagueren clavat
Lo vostre cor | del cors surtir volia
Desijant molt | poder li ajudar
E conexereu | cert que fer nos podia
Un mal tan for | t'vostra anima sentia
Que per negu | nos poria stimar.

COBLA.

Miraveus ell | stant axi penjat
Amostrantvos | lo gran mal que passava
Havent de vos | tanta de pietat
Que ab rahons | dolces vos aconortava
Mes vos mirant: la vista ya cançada
Lunyant se dell | la natural virtut
Tota salut | vos havia dexada
Tota tristor | vos havia aferrada
Tot bon remey | vos havieu perdut

COBLA.

Morir lo ves | lo vostre fill amat
Morir lo ves | lo nostre redemptor
Morir lo ves | falçament condemnat
Morir lo ves | ab leja desonor
Mal sobre mal | pena no coneguda
Sens tot duptar | verge lavors sentis
La mort sens mort | sobre fonch venguda
De penes grans | vos fos tant combatuda
Quels bens del mon | pera tostemps jaquis.

COBLA.

Laltra dolor | quius apassiona
Fonch con ell fonch | de la creu esclavat
Un mal strany | lo cor vostre passa
Com lous trobas | en los brassos posat
Tot cambiat | era e sangonent
Tot sanchtrayt | plagat e foradat
Vos lo abrassas | molt dolorosament
Vos lo mullas | ab lachrimes planyent
Cert vostre dol | era desmesurat.

COBLA.

De angels les tres gerarkies staven
Guardant aquell | glorios cors sagrat
Reverentment | tots a ell contemplaven
Magnificant | la sancta deidat
De part de Deu | tres dons grans presentaren
A la anima | sancta partint del cors
E tres molt grans | gracies demanaren
Lo que tots ells | volgueren acabaren
Tan bens haurem | sins volem dell repos.

COBLA.

Altra dolor | hagues qui fonch setena
Com vostre fill | al sepulcre fonch mes
De gran tristor | la anima tingues plena
No podent lo | mirarne veure mes
Lo vostre cors | era debilitat
Vostre spirit | quasi del tot mort era
Vos fes un dol que tal no es trobat
Com ne prengues | lo derrer comiat
No fonch menor | per esser la darrera.

COBLA.

Dolgam nos donchs | los qui volem salut.
 Plorem per dol | de la verge tant cara
 Plorem de cor | car havia perdut
 Lo seu car fill | que es deu nostre pare
 Dolgam nos he | de les sues dolors
 Car Jesu christ | per nosaltres mori
 Dolgam nos he | que per amar á nos
 Sostengue grans | mals escarns ad desonors
 Lo mal pijor | de tots vivint senti.

COBLA.

O christians | nons oblidem lo be
 Quens feu Jesus | per la mor del mateix
 O christians | eserviam lo be
 Car nunca fer | podem so quens mareix
 No serquem plaers | honors ni bens de cors
 Car ell non volch | abans sen aparta
 Vullam treballs | squivem tot rapos
 Lo fexuch feix | posem al nostre dós
 Car per avant | ell nos satisfara

COBLA.

Be sabem tots | que lo morir nos escusa
 E som incerts | de la hora que será
 Be sabem tots | que deu vol qui be usa
 E avorreix | aquell qui mal fara
 Donchs com se fa | que siam tan malvats
 Tostemps mal | cogitem e fassam
 Los bens del mon | nons tinguen obsegats
 Apartem nos | dels spirits malvats
 Qui han delit com nosaltres errant.

COBLA.

Tingam present | lo iuy quis donara
 A tots quants som | per Jesus nostre deu
 Tingam present | aquell jorn qui vindra
 Portant los claus | açots corona creu
 Car mostrarans | les sues passions
 E com morint | nos reserva de mort
 Ell donara | gloria gran als bons
 E los mals fasa | metre dins en lo fons
 De infern ab plor | hon sentiran pena fort.

COBLA.

Noy valran bens | tenguts ab avaricia
Fama delits | ni esser stat honrat
Noy valran prechs | car la dreta iusticia
Se mostrara | e no la pietat
O trist de aquell | qui sera condemnat
Nos pot smar | la sua gran dolor
En foch ardent | será perpetuat
Yames sera | un sol punt remeyat
Pensem hi donchs | ajam ne molta por.

COBLA.

Pensem hi donchs | ara quens pot valer
Eno sperem | la hora quens cridaran
Pensem hi donchs | durant nos lo poder
Car sens tardar | los angels tromparan
Morran los vius | tornaran vius los morts
Faltans lo temps | que havem de penedir
Donchs fassam be | satisfent nostres torts
Amem a deu | sostenint penas forts
Perque morint | nos lunyem de morir.

COBLA.

Tingam cascuns | tot ço quens es manat
Axi com diu | nostra ley divinal
E plenament | serans perdonat
Penedintnos | ço que fet haurem mal
Recorregam | ab gran devocio
Molt humilment | a la verge maria
Quens vulla dar | vera constrictio
Recaptant nos | del seu fill perdo
Perque pugam | caminar dreta via.

COBLA.

Car sens haver | la gracia de deu
Nengu no pot | obrar be nenguna hora
Dona la ell | a qui disposat hi veu
Als altres no | car mal ordenat fora
Per consegüent | qui vol repos guanyar
Us iustament | ab bona intencio
Car ell no vol | als bons yames negar
Abans li plau | la gloria donar
Aqui contrit | morra ab confessio.

COBLA.

Si vols guardar | tos actes de esser mals
Fes que de sí | ta obra sia bona
Eper semblant | les intencions tals
Que temes deus | que lo manament e dona
Car si fas be | e aquell ama lo fi
Ea bon fi | faras la mala obra
Tu peccaras | tostemps vsant axi
E com morras | seras trist e mesqui
Dins en linfern | havent lo teu recobre.

COBLA.

Seguiam donchs | perque nons desviem
Aquells passats | qui sancts anomenam
E los ferts dells | primerament recordem
Perque tenir | lo camí dells pugam
Vejam la mort | e la vida que feren
Vejam si mals | e treballs gran serquaren
O si repos | é mols delits prengueren
Perque vsem | com ells usar volgueren
Car molt amar | a Jesu christ mostraren.

COBLA.

Tot jorn selig | que la vida dels sancts
De aquets que dich | que son en paradís
Fonch de treball | plena e de affanys tants
Que fer nos pot | tots negu los scrivís
Tots los delits | corporals squivaren
Dels pus malvats | se vehien perseguits
A des la hu | ab leja mort mataven
El altre apres | tan be lo alapidaven
Los dies lurs | axi eren finits.

COBLA.

Triumphen donchs | aquests ab lo gran deu
Qui han per ell | sofferta passió
E con lo mal | de aquells ere pus greu
Han maior grau | de contentacio
Donchs que vols tu | christia ple de mal
Direm ducats | delits fama honor
Per que perdam | la gloria eternal
Guanyant dolor | en foch perpetual
Scuredat | ab extrema feter.

COBLA.

Donchs pus sabem | los actes quins fan seure
En paradís | en lalt loch de repos
Que devem fer | sino fermament beure
Aquell veri | qui mata nostre cors
Muyra lo delit | muyra la cobejança
Muyren aquells | qui maten l'espirit
Visca treball | qui aporta confiança
Visquen dolors | qui donen esperança
Que l'om sera | ab Jesu christ unit.

COBLA.

Vullam menyspreus | treballs scars pobresa
Ab cor sencer | mort e humiliat
Vullam vsar | de vera saviesa
Creent Jesus | quins ho ha consellat
Nons alegrem | mas haïam ne tristors
Com de aquests bens | del mon som abundats
E com serem | honrats haïam temor
Car Jesu christ | en aquells fa honor
Qui per sa amor | son molt vituperats.

COBLA.

Semyoregem | les dotze passions
Eserem forts | prudents temprats e iusts
Nons embolquem | en grans fets ni rahons
E en son cas | siam debils e muts
Nostre treball | e negociajar
Sia perque | haïam lo necessari
Car altrament | nunca nos porem lunyar
De offendre a deu | e de tot iorn peccar
E ala fi | retrem tot lo inventari.

COBLA.

Doble peccat | e delictes comet
Aquell qui sab | certament que deu fer
Car no curant | del degut ell se met
En mig del fang | pus delit puga haver
Offen a deu | deliberadament
Menyspreant lo | poch stimant sa ira
No ignorant | quant li es desplaent
Nostre peccar | ab ple consentiment
Tornant se brut | al pijor tot se gira.

COBLA.

Yo so de aquets | car se que mes vedat
 Ab manament | e tot çó que dech pendre
 Yo se de cert | ab quins actes loat
 Pot esser deu | e ab ques pot offendre
 Mes oblidant | tot lo que fer daguera
 Tostemps he fet | contra sos manaments
 Un delit sol | per sa amor no perdere
 Per temor dell | de fer mal no stiguera
 Mals son stats | mos ferts e pensaments.

COBLA.

Ara conech | la mia malvestat
 Ara conech | la mia gran error
 Ara conech | lo mal fruyt del peccat
 Qui es vn foch | cremant ab gran ardor
 Arau conech | que so ya decantat
 Arau conech | que lo poder me fall
 Arau conech | com me so tant farrat
 Que so tant baix | e tant baix devallat
 Quem trop al fons | de vn molt tenebros vall.

COBLA.

Que yo visques | á soles nos pot fer
 Car lo cami | yames no trobaria
 E daltra part | quem fall lo sforç primer
 Emes avant | que nom basta lo dia
 Donchs trist de mi | com exir hic pore
 Qui men traura | qui mich pora lunyar
 Tots mos amichs | per los quals molt fet he
 Nom poden fer | sol vn petit de be
 No es del mon | lo quim pot ajudar.

COBLA.

Deu es aquell | quim pot pujar tan alt
 Quem semblava | baxa la fumitat
 Deu me pot fer | pendre vn tan gran salt
 Que entre los elets | me veure collocat
 Mas com yo | quel he greument offes
 Des que so nat | tota la mia vida
 Veig no meresch | que dell sia defes
 Per que no se | com davant li vingues
 Car present ell | peccat contra mi crida.

COBLA.

Tants son los clams | qui de mi li son ferts
Que tinch de be | molt poca confiança
Car tots los meus | habominables ferts
Se han a pesar | ab la iusta balança
Gran contrapes | haura la pijor part
A complirsa | de deu la gran iusticia
Nos torba may | per giny saber ne art
Pus de fer mal | guardat nom so nem quart
Punit sere | de la mia malicia.

COBLA.

Es ver que se | que deu perdonara
A qui vivint | volra fer penitencia
Penedint se | dels mals que fets haura
Be nateiant | la sua consciencia
O senyor bo | ple de gran pietat
En extrem sou | misericordios
Car perdonau | al qui humiliat
Morra contrit | satisfet confessat
Per molts de mals | que hage ferts contra vos.

COBLA.

Perço del tot | no so desesperat
De haver salut | en leſdevenidor
Car del remey | qui es atots donat
Me puch servir | elegint lo millor
Eaxí crech | que ell me perdonara
Si mes e mes | tot jorn peccat havia
Mas satisfer | los torts me convindra
O trist de mi | aço com se fara
Car la nit ve | e non basta lo dia.

COBLA.

Donchs torn a vos | qui per gran pietat
Aconsolau | los qui son desolats
Ab les mans alt | e lo cor humiliat
Vos deman yo | perdo dels meus peccats
Recaptau | tal do del salvador
Que puga yo | penitencia fer
Ans de passar | la darrera dolor
Fent me sentir | fam set fret calor
Perque mos mals | be puxa satisfer.

COBLA.

E perque poch | aquest gran bem valdria
 Si en lo mes | era impassient
 Placia a vos | gloriosa maria
 Fér meu lo tot | humil e pascient
 Car tants peccats | me tenen subiugat
 Que nengun be | no consenten dins mi
 Dau me virtut | de gran humilitat
 Perque lo delit | e dreta voluntat
 Prengue treballs—e mals stant aci.

COBLA.

Qui de actes mals | es instament blasmat
 A fer ha molt | haver remissio
 Pus so donchs tal | dretament acusat
 Sforç vull fer | en obtenir perdo
 Pero nengu | no prech qui stat sia
 Richen lo mon | prenent tot jörn delits
 Nengu me prech | qui sforçat se fia
 En adquirir | massa gran senyoria
 Ni cobeiant | haje vellat les nits.

COBLA.

No prech nengu | qui per haver honor
 Hage despes | la mes part de sa vida
 No prech nengu | qui sols per la temor
 Desser damnat | hage viscut ab mida
 Mas aquells prech | qui la vida passaren
 Ab gran affany | fretura e menyspreu
 E tots aquell | qui per la fe mataren
 E pobreta | tdans vergonyes amaren
 Ab charitat | e gran temor de deu.

COBLA.

Vosaltres prech | que de mius recordeu
 Esser volent | los meus ajudadors
 Suplich tots | per mi tot jörn pregueu
 Car prop stau | de deu tot poderos
 Recaptan me | vna gracia tal
 Que dels peccats | me puga penedir
 Per que jaquint | dexe tot lo meu mal
 Satisfent | aya lo qui mes val
 Apres la mort | lunyant me de morir.

COBLA.

A vos suplich | verge mare de deu
Ab gran dolor | e postrat humilment
Que vostre fill | molt dolç per tots pregueu
Quens vulla fer | servir lo manar seu
Perque morint | viscam eternalment.

AMEN.

A lahor e gloria sia de nostre Senyor deu Jesu christ. e de la sacratissima verge maria mare sua e Senyora nostra. Fonch stampada la present obra en la insigna ciutat de Gerona. Per mossen Baltesar avella prevere. A. XIII. de Octubre. Any mil cinch cents e hu.

RECORTS DE TIBERI

À CAPRI

INCH are á fer la descripció d' aquella *villa* de Tiberi, de la que s' han conservat per una part 'ls restos mes extensos é interessants y per altre las noticias mes detalladas, porque 'l drama infernal de la vida imperial 's representá principalment allí, á la *villa Jovis*, damunt de la montanya oriental de l' illa. Tot lo conjunt de runas, qu' ocupa una gran part del cim desigual de la montanya, es anomenat pel poble *villa di Tiberio*, ó millor *di Timberio* segons l' dialecte caprés; son propiament restos de dos palaus separats, emperó vehins, de la *villa tiberiana* y de la *villa de Júpiter* qu' ocupa la punta mes alta.

Posició mes magnífica que la que tenian aquestos dos palaus de recreo no 's pot pas imaginar. La massa montanyosa de l' illa deprimida en lo centro, s' aixeca aspre cap á ponent fins al cim mes alt, 'l *Monte Salaro*, puja suau cap á llevant partida ab dos trossos per la mencionada vall per baixar després al mar en pendent vertical erisada de rocam y bretxas. La vista dels que arriban á

dalt abarca cap enrera tota l' illa ab sa somrient vegetació, ab sas pintorescas casetas de camp y ab la ciutat de Capri *coquetament* situada fins á l' important pendent del *Monte Salaro* ; cap á baix las blavas onadas, que en extens arc besan 'ls pèus de las rocas d' un roig-moreno, y entorn s' extenen las brillants onas y las magníficas líneas del mes hermós perfil de las costas d' Italia. En dia seré un bon ull pot oviar per una part fins á 'ls temples de Pestum y per l' altre fins á Gaeta y las illas de Ponza; com tocantse ab las mans están devant de la vista encantada las costas del Golf de Nápoli, 'l promontori de Minerva, 'l Vesuvi y las illas Sirenas. Si s' hagués de buscar encara una circumstancia, que agravés la culpa de Tiberi, per las inhumanas iniquitats que aquí 's perpetraren, sería la d' haver sigut capás d' entregarse á passions tant infernals en aquest lloch com tocat per un aire celestial. Aquí passaren devant séu llicencias y monstruositats de que 'ns ne dona compte Suetoni ab certa lata extensió que fá un estrany contrast ab l' enuig ab que indica, que tant grant es la baixesa que apenas se pot referir ni menys creure.

Lo punt que tots 'ls forasters cercan y contemplan ab esguerrifansas, es l' avuy anomenat *Salto di Tiberio*, roca surtint d' amunt d' una pendent vertical d' uns 240 metros, rodejada actualment ab una baraneta, desde la que l' Emperador á moltíssims condemnats « despres de »llarchs y rebuscats torments devant séu manava precipitarlos al mar, hont se 'n feyan cárrech multitud de »mariners que ab estacas y remes capulavan 'ls cossos per- »que no hi quedés en cap d' ells ni un resto de vida.» Suetoni que aixó conta, afegeix, que en son temps s' ensenyava á Capri lo lloch del suplici, y la mencionada roca sembla en efecte esser la mes apropiada per aquest objecte. Una consideració s' oposa no obstant á l' identitat d' aquell lloch. Haventse d' admetre segons la referencia que fá Suetoni, que 'ls despenyats caygueren desde dalt directament al mar, aixó no 's presenta possible dada la

configuració actual de la localitat y no hauria sigut per altra part necessari rematarlos. Tot objecte llansat desde aquella roca despres de rebotre per las pedras queda á regular distancia de la vora de l' aigua, y fins una pedra llansada ab forsa no arriba al mar. No podentse admetre un cambi de configuració de la costa per aixecaments volcánichs molt lentos y no essent coneguda una repentina revolució terrestre, que també queda esclosa per haverse mantingut intactas moltas parts d' antichs edificis, no queda mes que ó tenir per insuficient lo que Suetoni conta, ó buscar en altre lloch lo *Salto* verdader.

Relativament ab aixó últim vaig examinar un nombre de llochs en turonets de vora la costa y mes amunt en lo territori de la *villa Jupiter* vaig trovar alguns punts que tenen á son favor una gran verosimilitut, puig per lo menys una pedra llansada desde allí arriba á l' aigua; que un cós pesat podia arribar directament al mar sols ho he cregut possible respecte d' un lloch que se trova á dalt á la capelleta de *Sta. María del Soccorso* que está edificada sobre las runas de la *villa Jupiter*. Atés lo refinament de l' Emperador, la circumstancia d' estar aquest punt encara 60 metros mes alt que 'l *Salto*, ó sia 300 metros damunt del mar, podria valdre d' ajuda á sas pretensions.

Desde 'l *Salto* passant per un hostalet s' arriba en pochs minuts á un resto compacte d' obra antiga, alt d' uns 60 péus, haventhi una barana en lo cim ahont per una escala s' hi puja per dominar desde allí tota la vertent que está dessota de la *villa Jupiter*. La macissa obra de mahons es lo péu d' una farola que s' arruná pochs dias avans de la mort de Tiberi.

Pujant en direcció oposada desde 'l *Salto* amunt trovem precisament als pochs minuts las nombrosas y en part ben conservadas pessas que pertanyian á la *villa Jupiter*.

Primerament se passa á moltas pessas encara ab volta, obertas á la part de mitj-jorn, que semblan haver desembocat á un corredor; per lo menys una paret de mahons

magníficament conservada corre poch distant y tirada á cordill devant de la part oberta d' aquellas pessas, en el mateix sentit que en altres parts del edifici, que, com está probat, tenen un corredor. Una de las últimas ha perdut son antich caràcter per haverse utilisat com corral de vacas y s' ha enfosquit per haver sigut tapat lo costat obert; á una segona pessa tróvanse restos de estuch y pintura aixís com entre l' *opus incertum* duas capas de sis mahons cad' una com duas faixas rojas ceneixen las parets.

Altres edificis ó cambras vehinas d' aquestas, aixís com la mencionada paret y una rodona que ab forma de torra surt d' ella, están mes ó menys sepultats ab runa y terra coberta de tapareras, per lo que no es possible determinarlos sense haver portat endevant una escavació. Pel contrari en un siti posat en poch mes elevat, si no m' enganyo, l' únich, ahont s' han fet exploracions á cárrech del Estat, s' ha descobert un conjunt d' edificació important del qual se regoneix completament lo plano.

La planta total sembla la de un anfiteatre per lo que 'ls indígenas l' anomenan teatre, classificant com *bagno* á tot petit espay sense finestras y com *tempio* á tot edifici gran y rodó. Veritat es que la paret de mahons que va de llevant á ponent sembla la de darrera d' un escenari y no es mes que la d' un corredor ab sol de mósáich que com clarament se véu formava 'l llas d' unió d' aquet establiment ab altres parts de l' extensa *villa Jupiter*.

Perpendicular sobre d' aquest corredor hi ha la pessa principal, sala oblonga adornada també ab un boniquet sol de mósáich y atravessada per un pas estret que com la mateixa sala desemboca á un corredor semicircular, formant lo límit del tot junt ab l' avans nomnat corredor. Petitas cambras constituïdas per parets que s' estenen en forma de raigs y están obertas á la part del corredor semicircular, s' agrupan entorn de la pessa principal. La paret exterior del corredor construïda ab molt sólits materials entrellassats y coberta encara en alguns punts d' estuch ab vius colors, no té cap obertura á la banda de

fora, y probablement s' alsá per protegir l' *ambulatorium* dels raigs del sol del mitj-jorn. Cercola la banda S. E. de l' edifici y está á pochs passos de la pendent, que aquí com en lo *Salto* es molt escabrosa. Si un hom s' afigura reconstruits los terrats y col-locada damunt de la sala rodona una miranda feta á propòsit per pasarhi las tardas, com ho tenen encara avuy la major part de las casas de Capri, se veurá que era un siti 'l mes adequat per contemplar las execucions que tenian lloch en lo *Salto*. Lo terrat hi manca avuy, 'ls murs tenen de sis á vuyt péus d' alsaria y la terra ha cobert la part de fòra fins al nivell de las parets.

A la meytat de la pendent vertical de la costa, que té aquí uns 260 m., se véu desde 'l mar la boca d' una caverna que déu haver estat ab secreta unió soterránea ab lo palau. Menys verosímil que aixó fou lo que alguns mariners, ab qui vaig donar la volta á l' illa, me comunicaren assegurantme, que desde la boca de la caverna baixava fins á la vora del mar per la part exterior de la pendent un viarany accessible fins pels menys arriscats, y que aquell conegut pescador, que ab sa presencia espantá al Emperador, desde 'l viarany aná á la caverna y després pel camí secret arrivá devant de l' Emperador que al veure 'l s' irritá. Tant escabrosa é inaccessible es la pendent que sols una estranya temeritat podia fer determinar á arriscarse á pujarhi, y 'l violent espant ab que Tiberi contemplá devant séu de moment al temerari que l' hi presentava un barb, demostra mes que tot l' opinió equivocada que tenia sobre la dificultat de pujar per aquesta part de la costa y lo temor que per aixó tenia per sa seguretat. Sabut es que castigá al infelís fentli esgarinxar la cara ab las espinas del peix, y considerantse felís en mitj del martiri de no haverli ofert una llagosta, maná portarne una y ratllarhi la cara.

Las pessas principals, que s' hi adhereixen cap al N. y al O. y que enclouen tot lo cim de la roca, están situadas un poch mes altas y actualment encara están surtint per

una y altre part d' una capella nomenada *Sta. Maria del Soccorso*, que s' alsa sobre sas runas. Una sala alta, ab volta y de 40 passos de llargaria se presenta oberta á la banda de ponent y junt á ella hi ha una presó soterránea hont s' hi va desde la sala per una baixa obertura no tenint cap altre comunicació á la part de fora. Aquí hi tanca l' Emperador aquellas víctimas que necessitava martirisar diariament preferint en general tenir molt prop seu á presos d' importancia. A l' altre costat llinda ab la sala principal una altre pessa ab volta, de la mateixa llargaria, emperó de doble alsaria, que era un dipòsit dividit ab duas parts destinat per posarhi aygua de mar y aygua dolsa.

Cambras mes grans y mes petites están unidas en diferentes bandas ab aquestas pessas, y per lo corredor avans nomnat ho están cap á Mitj-jorn ab lo que 'n diuen Teatre. Aquí lo brugit de cínichs y silvestres convits degué ressonar per los murs, aquí estigueren las parets cobertas de lascivas pinturas y d' estátuas, aquí se reuniren los impúdichs escrits de la poetissa Elephantis dels que 'n treyan ensenyansas sobre la posició que devian guardar en los increibles espectacles, que sols podian delitar als entorpits sentits del vell dissolut quant estava tip de martiris y matansa. No lluny d' aquí degueren haver estat algunas de las grutas y cavernas, que establí en los boscos y florestas de l' illa per poblarlos de figuras juvenils, que com Pan y las Ninfas havian de donarlhi un fidel retrato de cada extravagancia mitológica.—Avuy la terra femada ab sanch s' ha tornat un fertil jardí; en lloch de sols de mosáich ó damunt d' ells hi ha terra cuidadosament trevallada, figueras, moreras y oliveras bordas creixen en las cambras de la magnificencia y la parra s' enfila per las núas parets. Un corredor d' seixanta passos de llarch, inclinat cap á baix, que va desde 'l conjunt d' edificis fins á la costa del N., continua encara fins al punt, en que 'l sol de mosáich fá lloch a alguns grahons de pedra que menan cap á baix. La demés continuació 's pert

entre la terra alsada que com un abundant jardí s'estén al péu de las runas. Sobre d'aquell estrany lloch s'agitan una munió de recorts, que atrayentse y repel-lintse maravellosament al mateix temps fan, que tant difícil siga romandrehi llarga estona, com no retornarhi per segona y tersa volta després d'una visita.

A l'extrem oposat de l'illa, á la vora de la costa N. O. que es aixís mateix escabrosa, emperó no d'igual alsaria, degué haverse trovat unavilla de Tiberi dedicada principalment á passatemps galants. Després d'una molt fatigosa caminada per la part occidental de l'illa rica d'arbres que s'esten desde Anacapri situada en una eminencia, vaig arribar, guiat per una noyeta mes lleugera qu'una dayna y caminant per sobre de tronchs y pedras, á un punt de la costa, que segons se preten, de la *dame occulte* del harem imperial porta 'l nom de *Damecuta*. Fora de vinyas ben conreuadas, no 's véu de má de l'home mes que una atalaya de l'edat mitjana destruïda y en torn espargidas en mitj de esbarsers y brolla runas de pedra que probablement provenen d'ella. No hi havia que descobrir restos romans sobre 'l terreny y alguns trevalladors de la terra m'asseguraren, que molt avans s'havien excavat parts d'edifici tornantlas á cubrir altre vegada per no reduhir la superfície del camp, aixís es que molt sovint al cultivar los jardins se descobreixen petits objectes antichs.

Alguns restos de *villas* molt ben conservats, que també se caracterisan per sa extensió y posició, cridan al moment l'atenció del foraster que se'n vá cap á la marina ó á la gruta blava. A la vora del mar, dessota de l'interminable escala de roca que porta á Anacapri hi havia un palau sólit, que ocupava l'espai entre 'l baix terraplé mes inferior y 'l mar y s'estenia per dintre d'aquet. Surten á fló d'aygua pilastras y trossos de mur romputs y enderrocats pels cops de las onadas, donant á comprendre lo sólit de sa increïble construcció 'l junt de las capas de pedra dels trossos de mur que no han pogut desfer las

onas que per espay d' un miler d' anys las han banyadas. Que aquest establiment, avuy anomenat *Palazzo della Marina*, fou destinat principalment per banys, se pot deduhir no sols de que la vora del mar escabrosa y enfon-sada en altres punts de l' illa tingué aquí la configuració mes favorable, sino de que també está demostrat que com als banys de Bajae y las termas romanas, lo poble conse-qüent anomena *tempio* ó be *chiesa* á una pessa rodona fins á la meytat ben conservada.

Per concloure vaig á fer menció de la bonicament si-tuada *villa* que s' ha trovat damunt de la gruta blava y que algunas vegadas se té per idéntica ab la de *Damecu-ta*. No es inverosimil que també s' haje trovat aquí la *dame occulte*, puig que ha existit ab lo mar una secreta comunicació d' aquet palau, que no es accesible per la banda de terra. Fou descoberta en lo fondo de la gruta blava, trovada altre vegada en 1826 per Kopisch de Bres-lau, la boca d' una mina oberta á la roca, que s' ha se-guit algunas centenas de passos enllá en direcció ascen-dent. Lo restant está embussat, no obstant no cap dupte de que la mina desembocava á la *villa* del Emperador, y la mateixa gruta era practicable sols per fora per un forat estret de tres péus d' alt, que era lloch secret de desem-barch y bany. Apenas pot haverhi alguna altre cosa mes seductora per pendre banys, que la vista d' aquesta ona blava, suau y delitosa, de la qual las perlas de escuma llúan com foch mágich, y ella dona á cada objecte sub-mergit, principalment al cos humá, la apariencia de pla-ta fósca. Havent passat aquí devant, segons conta Suetoni, las mes voluptuosas y refinadas escenas de bany, de-gué esser aixó sens dupte un mágich spectacle, que á no haver estat desenfrenat hauria produhit encantament. Ningú té rahó de desitjar que retorni un temps en que tals escenas se representaren, puig que si 'ls capritxos d' un individuo feyan possible per molts territoris, alló que no ho haguera estat sense sa voluntat despótica, ai-xís aqueixa capritxosa y malaltissa voluntat pesava com

una maledicció sobre tot una época, sobre tot un poble gran, rich y dotat, y per aquesta maledicció, que 'l poble romá s' havia atret, com l' aire sòfocant atrau al llam, caigué molt temps avans que l' imperi. Com que nosaltres vivim de sa herencia espiritual y l' hi concedim de bon grat per la riquesa espiritual un alt lloch entre 'ls pobles, nos alegrém admirant los monuments arrunats y no obstant tan eloqüents de son poder material, dels que ab los precedents he presentat al pacient lector alguns, com espero, dels mes interessants en sa classe. Tant de bó que puguin ells soportar encara per llarch temps borrascas y tempestats, mes que no tornin may mes los temps que 'ls generaren. Los vestigis de épocas de poderío causan mes satisfacció, que las mateixas épocas poderosas.

TRADUCCIÓ ALEMANA DE JOSEPH BALARI Y JOVANY.

LA CONFESSIÓ

D' UN CABO DEL SISÉ

o tinch tot tant present! Me sembla qu' era ahir, y ab tot, amich meu, ja 't parlo de quarant' anys. Cóm passa 'l temps, y cóm mudan las cosas! Era 'l vint y cinch de Juliol del any trenta cinch. Qui no s' en recorda! No puch pensarhi sense que tot m' horroritzi. Escolta com va esser:

Jo era jovenot, frisava als vint y tres anys, y, pesi á mos curts anys, tenia tan estesa l' afició als bons talls, no t' en riguis, que si en l' obrador se feyan festas bordas ben cert que ningú las proposava més que jo.

Jo puch dirte que llavors contava las foradas pe'ls dias de bon sol y 'ls tiberis per setmanadas. Pero, si, com t' he dit, la mèva afició als bons talls passava de mesura la que tenia sobre tot pel peix no regoneixia límits.

Te semblaria estrany qu' aquest comensament puga treure ab lo cas que t' he promés contar, pero ja veurás com més d' una vegada los fets mes insignificants, los de menos transcendencia, qu' apar sols deuen esser manifestats pera apareixer ridículs, la tenen y molta en la vida dels homes.

En totas las sortidas s' hi havia qui 's cuidés del arrós ó de fé 'ls conills á la brasa, ja se sabia que ningú 'm disputava 'l dret de portá 'l peix. Y cóm m' hi dalía comprantlo, y cóm m' hi desfeya cohentlo ! Estigas ben segú qu' era una verdadera passió la que jo sentia pe'l llus.

Fets podria esplicarte qu' á no coneixem fins califícarias de manía aquest desitg.

La solució d' un fet polítich, lo menos temps passat en lo acabament de la pessa, la descripció d' un dibuix, en fi, qualsevol motiu que 'ns tingués en discordia era sostingut per la mèva part ab la paga de tantas carniceras de llus lo qui perdia.

Aixó havia donat lloch á que moltes vegadas se 'm fessin certas brometas y que fins se 'm conegués pe'l nom d' aquest ditzós peix entre 'ls companys, y, ¿qué 't diré? fins los en sentia grat perque 'aquest nom m' esqueya y may hauria permés qu' hi hagués qui d' ell m' en pogués ensenyá una cosa nova.

Jo sempre he tingut, com haurás pogut conèixer, un caracter franch : mas alegrías han pertenescut sempre als companys, y no se 't fará estrany si 't dich qu' ab tot y ma vida pacífica, qu' ab tot y mas ideas tan casolanas, ja que jo no he comprés més festa qu' á la taula, ni temps millor passat qu' arreglant l' armari de la pisa ó mudant de lloch los quadros de la sala, no se 't fará estrany, dich, si 't confesso que jo he sigut miliciano : que jo he dut morrió y fusell. Si, amich meu, allavoras jo era com ja saps, jove, no comprenia 'l compromís qu' aixó porta quan se tè una idea determinada, ni podia estar á l' altura d' una institució, quan sols á ella m' hi portés l' amor á la patria. Pero, res ; casi tots mos companys d' obrador n' eran y al veurels ensajar quan l' urdit nos feya viar massa, al escoltar las brometas que 's feyan á la Principal las nits de guardia lo cor se me 'n hi anava y, com los prechs dels fadrins no escassejavan, un dia 'ls vaig sorprendre formant al seu costat.

Estigas ben convensut que no hi havia festa ni festeta

en que la *Tercera del Sisé* com llavors ne deyam no hi prengué part, com també pots creure qu' en totas las rahons de vehinat algú dels nostres s' hi trobava sempre.

No 't puch contar cap fet heróich ja que mon batalló cap ne registra durant lo temps que vaig serne, pero ara ve 'l ferte la confessió que 't tinch promesa.

Era la diada de Sant Jaume y en lo Torin 'ns prometian una festa com cal. Si lo bó sempre atrau figurat com estaria la Plassa quan á mes de bona la cosa era poch ó gens vista per la major part de la gent.

No 't diré si de 'ls nostres n' hi havia pero ja compendrás qu' aquesta mena de funcions feya molt per nosaltres; per' altra part tothom n' esperava, sense que ningú pogués esplicarsel, algun fet trascendental d' aquella corrida.

Sortiren sis toros, y 'ls cinch primers com si 's fessin cárrechs de lo que devia succehir, varen ésser dolents de tal manera qu' encare que jo may hi he entés y sempre he xiulat, quan no m' he desfet en indecencias contra 'ls toreros, aquell dia no vaig veure ningú que no estés d' acort ab mí; la paciencia de tals públichs no es pera anarsen de la Plassa quan no hi está á gust, sino per quedarshi cridant mentres exigeix veurho tot, y es perque aquets espectacles sempre ofereixen incidents que no 's volen perdre; pero aquell dia ja al sortir l' últim toro que, per forza devia estar d' acort ab los que posaren qua á la corrida, la Plassa s' havia omplert de gent y 'ls banchs volant per l' ayre se feyan lloch prenentlo dels aficionats á qui deixava gemegant: algú, comprenent lo perill ordená que la mitja lluna tallés las camas del animal y allavors fou quan la festa doná 'l quadro final; lo toro fou lligat y arrossegat entre 'ls picaments de mans d' un públich inconscient que ni somiava ab la transcendencia d' aquell acte si be li semblava qu' alguna cosa devia ferse.

Sortirem á fora y ben aviat entre 'l crits dels vivas se n' hi barrejaren d' altres que no tenian rés d' aixó, y com si fos un sant y senya ja ningú parlá mes de la festa y

sols s'ohian conversas ben estranyas llavoras, pero que tothom anava comprenent.

—Sí, deya una dona, per mor d'ells paguém aquets lloguers tan crescuts. Figuris, filla: sis pessetas per un primer pis que no hi ha aigua.

—Qué 'm dirá, feya un'altra, y la carn á quin preu la paguém?

—Oh, afegia un carnicer qu'arremangat de brassos contemplava desde 'l portal de sa botiga las empentas del poble, si sabessiu lo que 'ns costa de mantenirlos; sens dupte qu'ab lo qu'ells gastan n'hi hauria prou per la tropa y llavoras espanta la baixa que tot faria.

—Ca, ca, s'ha acabat, deya un fugint de la conversa y animant á la gent, á cremar convents, morin los frares!

Aquest era 'l crit qu'esperava tothom y mentres los uns empenyian cap á Sant Francesch los dels barris més apartats feyan cap al Seminari.

Jo no veyá motiu per tal cosa y sempre que 'm ficava en alguna conversa era per reprobar aquest fet. Qué 't diré? me semblava que 'l mon devia finir despres de lo que s'amanía. Jo veyá lo fi del respecte á tot lo mes sagrat y la miseria y 'l cástich sobre. Fora 'ls frares no podia esser. Tothom devia posarse sobre sí y pensar qu'anavam á esser instrument d'algun boig. Las rahons que 's donavan no eran prou poderosas, pot ser alló eran excusas: de totas maneras avuy sens parlaria mes pel clar.

Aixís, quan jo feya alguna observació s'hi traslluhia l'entussiasme ab que atacava 'l fet y fins algú, ignorant que jo fos del Sisé, 'm tirava certas indirectas.

Totas las rahons del poble jo me las escoltava atentment y volia convensem de que aquella gent la tingués, quan tot d'una se m'ocorregué 'l dupte de si 'ls frares podian esser la causa de que 'l llus s'encarís.

Aquet pensament cambiá per complert m'actitut. Era una veritat: lo llus escassejava y en consecuencia 'l preu era alt, pero jo may havia atinat que 'ls convents ne tinguessin la culpa.

Desde llavors ma defensa acabá y acudintse una munió d' ideas á mon cap totas acusant als monopolisadors del llus casi estiguí tentat de cridar : fora frares !

En tan los grupos se desfeyan y 's tornavan á fer, y al veure que las onadas de gent anavan espessintse més, y que 'ls crits d' estermíni omplian l' espay vaig allunyar-me ab por d' aquell lloch, y atravessant carrerons per hont lo brigit no era massa vaig tirar pe 'ls meus barris y pera distreurem, com trovés un canti de llauna que distingía un pilot d' escombrarías, vaig acompanyarlo un bell tros á puntadas de peu mentras pera animarme cantava aquella cansó que fá :

Ay adeu Carlos d' Espanya
Deu te dongui un bon camí.....

Poch vaig tardar en trovarme per las travesseras de Sant Pere ahont s' havian corregut los exaltats amenant los convents de Sant Francesch y Santa Catarina, y vet aquí que, precisament en lo que s' en diu volta de l' Ajuda, veig una munió de gent entre la que ocupavan lo primer terme donas de llengua desfeta y trenas penjant que baladrejant perdian la veu y 'ls ctits que llensavan no eran altres que 'ls que 's davan devant de Sant Franceschs y 'l Seminari.

Per curiositat no més, vaig acostarmhi, y, tremolo al pensarhi, en mitg d' aquell grupo un pobre frare tan vellet com desgraciat, ab las mans plegadas anava de l' un cantó á l' altre entre las empentas y cops d' aquells desanimats, demanant á cada hu un xich de misericordia que fent prorrompre als seus botxins en malas parauladas bè li deyan que sols podia esperarla del Cel.

Devant d' un espectacle tan llastimé se 'm nuá 'l cor y, no poguent més vaig adelantarme y bescantant á n' aquells criminals prenguí la defensa del pobre vell.

Jo no sè d' hont vaig treure las paraulas pero devia fer respecte quan ningú obrí més la boca y tothom se feu enrera.